

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

570 - 496 π.Χ.

Στην Σάμο μνημείο με τον Πυθαγόρα και το ορθογώνιο τρίγωνο

Εγεννήθει στην νήσο Σάμο το έτος 570 π.χ. Ο πατέρας του ήταν ο Μνήσαρχος και μητέρα του η Παρθενίς πού θα μετονομασθεί αργότερα σε Πυθαίς. Ο πατέρας του ήταν έμπορος σιτηρών και είχε μεταβεί στους Δελφούς για να ζητήσει χρησμό για την οικογενειά του και για την πορεία των εργασιών του. Η Πύθια του πρόβλεψε ότι θα γεννήσει υιό που θα ξεχωρίσει μεταξύ των ανθρώπων για την σοφία του. Ο πατέρας του χάρηκε πολύ, γι'αυτό μετονόμασε την συζυγό του σε Πυθαίδα και τον υιό που εγεννήθει τον ονόμασε Πυθαγόρα (Πυθία + αγορεύει) δηλαδή ότι η Πυθία η ιέρεια του Θεού Απόλλωνα αγόρευσε - προανήγγειλε την ένδοξη εξέλιξη του υιού του.

Ο Πυθαγόρας είχε την τύχη να έχει από μικρός πολύ σπουδαίους δασκάλους : τον Ερμοδάμαντα στην Σάμο , τον Φερεκύδη στην Μυτιλήνη και τους Θαλή (έναν από τους επτά σοφούς της Αρχαίας Ελλάδος) και Αναξίμανδρο στην Μίλητο της Μικράς Ασίας. Με τόσο σπουδαίους δασκάλους ο Πυθαγόρας από μικρός ξεχώρισε για το ήθος του για την σωφροσύνη του και για τις γνώσεις του ώστε να θαυμάζεται από όλους. Όταν μεγάλωσε, με συστατική επιστολή του τυράννου της Σάμου : Πολυκράτη επήγε στην Αίγυπτο όπου έμεινε 22 έτη αυξάνοντας τις γνώσεις του. Ήταν η εποχή της μεγάλης δύναμης της Περσικής Αυτοκρατορίας η οποία κατέλαβε την Αίγυπτο και επήρε αιχμάλωτο τον Πυθαγόρα στην Περσία καθότι ξεχώριζε για τις πολλές γνώσεις πού είχε. Ο τότε Πέρσης βασιλιάς Καμβύσης είχε ως προσωπικόν ιατρόν έναν Έλληνα τον Δημοκίδη ο οποίος εμεσολάβησε και ο Πυθαγόρας αφέθηκε ελεύθερος και επέστρεψε στην Σάμο. Έτσι διεσώθη μια τόσο σπουδαία προσωπικότητα που έβαλε την <σφραγίδα> του στον Αρχαίο Ελληνικό πολιτισμό και παραμένει μέχρι σήμερα αθάνατος.

Ο Πυθαγόρας μετέβη επίσης στην Κρήτη στην Δήλο και στους Δελφούς για να αποκτήσει περισσότερες γνώσεις και να μυηθεί στα Ελληνικά μυστήρια. Στους Δελφούς εδιδάχθη και μαθηματικά από την πυθία του ιερού την Θεμιστόκλεια. Οι κάτοικοι της Σάμου του έδωσαν πολλά αξιώματα αλλά δεν έδειχναν πολύ ενδιαφέρον για να διδαχθούν από την σοφία του. Τελικά μετέβη στην πόλη Κρότωνα της Ν.Ιταλίας (Μεγάλη Ελλάδα) όπου εντυπωσίασε τους κατοίκους με την προσωπικότητά του, χιλιάδες επήγαιναν να ακούσουν τις διδασκαλίες του άνδρες και γυναίκες, και του επέτρεψαν να ιδρύσει σχολή που ονομάσθαι: ΟΜΑΚΟΕΙΟΝ. Στην είσοδο της σχολής υπήρχε η επιγραφή: <Μηδείς αγεωμέτρητος εισίτω = να μην εισέρχεται κανείς που δεν γνωρίζει γεωμετρία >

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ

Για να εισέλθει κάποιος ως μαθητής στην σχολή έπρεπε να περάσει από εξετάσεις για να ελεγχθεί ο χαρακτήρας του. Εφόσον γινόταν δεκτός για 2 έως 5 έτη εδιδάσκετο κατ αρχήν από τους βοηθούς του και στην συνέχεια από τον ίδιο τον Πυθαγόρα. Οι μαθητές μόνον άκουγαν και απαγορευόταν να λένε οτιδήποτε εμάνθανον σε άλλους έξω από την σχολή. Ο Πυθαγόρας έδινε μεγάλη σημασία στην φιλία έλεγε: Ο φίλος είναι ο άλλος εγώ. Στην σχολή του εδίδασκον μαθήματα: Γεωμετρία - Αριθμητική - Μουσική - Αστρονομία -

Φιλοσοφικά θέματα : περί αριθμών και δημιουργίας του κόσμου , για την εξέλιξη του ανθρώπου την βελτίωσή του , περί ψυχής ότι είναι αθάνατος και ότι υπάρχει τιμωρία και αμοιβή για τις πράξεις των ανθρώπων. Εσέβοντο οτιδήποτε παρήγαγε η φύσις ζώα και φυτά. Στην διατροφή απαγόρευαν: το κρέας τα κουκιά και τον οινον ιδικά στους νέους.

Επίσης διεκυρηταν ότι η : θρησκεία , οικογένεια , πατρίδα , δικαιοσύνη , εργασία , φιλία , απλότης βίου, υπακοή στους νόμους της πολιτείας , είναι τα ιδανικά με τα οποία προσάγεται η κάθε πολίς και συνολικά το έθνος.

Στην καθημερινή μας ζωή δύο είναι οι κύριες στιγμές που πρέπει να προσέχουμε περισσότερο : Το πρωί να σχεδιάζουμε τι πρέπει να πράξουμε κατά την διάρκεια της ημέρας και το βράδυ να ελέγχουμε τον εαυτόν μας για τι έπραξε όλην την ημέρα. « Πη παρέβην,

τι δε έρεξα, τι μοι δέον ουκ ετελέστη >>

Κύριος σκοπός της διδασκαλίας του ήταν η δημιουργία σοφών και εναρέτων ανδρών οι οποίοι θα μπορούσαν να αναλάβουν την διακυβέρνηση των πόλεων.

Η διδασκαλία του είχε τις εξείς βασικές κατευθύνσεις :

- A) Για την σωματική υγεία : αθλητισμός και σωστή διατροφή
- B) για την ψυχική καλλιέργεια : μουσική , εγκράτεια στις επιθυμίες , στην τροφή (νηστείες) όχι πλούτη , σεβασμός στους μεγαλύτερους , φιλία προς όλους.
- Γ) για την καλλιέργεια του νού : απόκτησις γνώσεων (Αριθμητική - αστρονομία κ.τ.λ)
- πειθαρχία—φιλομάθεια .

Από την διδασκαλία του πολύ λίγα έχουν διασωθεί από τους μαθητές του διότι απαγορεύετο η αποκάλυψις των διδασκαλιών του.

Παραθέτουμε κάποιες από τις διδασκαλίες του :

Ο άνθρωπος γεννιέται με ελαττώματα δηλαδή κάθε άνθρωπος έχει ατέλειες που πρέπει να διορθώσει για να ζει αρμονικά , όπως στην φύση υπάρχει αρμονία που έχει τεθεί από τον Θεό έτσι πρέπει και ο κάθε άνθρωπος να προσπαθήσει να πετύχει αρμονία στην ζωή του. Πρώτος ο Πυθαγόρας χρησιμοποίησε την ονομασία , < Κόσμος > με την έννοια της τάξης του σύμπαντος

Τα χειρότερα ελαττώματα είναι :

- Η Φιληδονία = κατάχρηση στις διασκεδάσεις
- Η Φιλοδοξία = υπεροχή και επιβολή στους άλλους
- Η Πλεονεξία = πολλά υλικά αγαθά - κέρδη

Για να γίνει ένας άνθρωπος ενάρετος πρέπει να αποκτήσει την ΑΡΕΤΗ δηλαδή πρέπει να αποκτήσει :

- 1) ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ
  - 2) ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
  - 3) ΑΝΔΡΕΙΑ
- } = Α Ρ Ε Τ Η

ΔΗΛΑΔΗ όπως στην φύση υπάρχει ΤΑΞΙΣ και ΑΡΜΟΝΙΑ έτσι και ο άνθρωπος πρέπει

να έχει ΤΑΞΗ και ΑΡΜΟΝΙΑ στην ζωή του αν αποκτήσει τα 3 προηγούμενα χαρακτηριστικά της αρετής. Η ΤΑΞΗ και Η ΑΡΜΟΝΙΑ στην φύση προέρχεται από τον ΘΕΟ , και Ο ΘΕΟΣ γίνεται ανηλιπτός μέσω των αριθμών όπως ο θεος δημιουργησε τα παντα..... έτσι ο αριθμός 1 δημιουργει όλους τους αριθμούς.....
Ο Διογένης ο Λαέρτιος (3^{ος} αιών μ.χ. στο έργο του Βίοι φιλοσόφων) αναφέρει :

<< Ο Πυθαγόρας θεώρει αρχήν μεν όλων των πραγμάτων την μονάδα εκ δε της μονάδος ότι προήρχετο η αόριστος δυάς δια της εκδηλώσεως της μονάδος και ως ύλης εκ δε της μονάδος και της αορίστου δυάδος ότι εγίνοντο οι αριθμοί εκ δε των αριθμών τα σημεία εκ δε τούτων αι γραμμαί εκ των οποίων γίνονται τα επίπεδα σχήματα , εκ δε των επιπέδων τα στερεά , εκ τούτων τα αισθητά σώματα των οποίων τα στοιχεία είναι τέσσερα : Πύρ , Ύδωρ , Γή , Αήρ , τα οποία μεταβάλλονται και δια της αλλοιώσεως όλων αυτών γίνεται ο κόσμος έμψυχος , σφαιροειδής , περιέχων εις το μέσον την Γήν και αυτήν σφαιροειδή και περιοικουμένη . >>

ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΜΟΝΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

Αναφέρει ο Αριστοτέλης

ΑΡΑ :

- To 1 αντιπροσωπεύει τον ΘΕΟ
- To 2 την ύλη = ΥΔΩΡ + ΓΗ
- To 3 Τον χρόνο = παρελθόν - παρόν - μέλλον
(το 3 συμβολίζει κάτι δύσκολο : τρικυμία - τριγυρνά)
- Τα 4 τον χώρο = η τάξη στον κόσμο = δικαιοσύνη
Γιαυτό το τετράγωνο που έχει 4 ίσες πλευρές είναι το
σύμβολο της Δικαιοσύνης = ισότητα - ισονομία
- To 5 τα 5 στοιχεία του αποτελούν τον κόσμο : γη - ύδωρ - αήρ - πυρ - αιθήρ
- To 6 όντα με ψυχή : θεοί - δαίμονες - ήρωες - Άνθρωποι - ζώα - φυτά
- To 7 Τα 7 ορατά ουράνια σώματα : Ήλιο , Σελήνη , Ερμή , Αφροδίτη , Άρη , Δία , Κρόνο
- To 8 Τις 8 ουράνιες σφαίρες
- To 9 Τους 9 κοσμικούς χώρους - διάστημα
- To 10 ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Σε πολλές έννοιες αντιστοιχούσαν ένα γεωμετρικό σχήμα Όπως :

Για την Δικαιοσύνη το τετράγωνο

Την υγεία το πεντάκτινο άστρο

Για την Γήν τον κύβο

Για τον αέρα το οκτάεδρο

Για το πύρ την πυραμίδα

Για το ύδωρ το εικοσάεδρο

Πολλούς αριθμούς του θεωρούσαν ιερούς αριθμούς όπως τους :

1,2, 3,4,5,6,7 διότι

1) $3^2 + 4^2 = 5^2 =$ Πυθαγόρειο Θεώρημα

2) $3^3 + 4^3 + 5^3 = 216 = 6 \cdot 6 \cdot 6 = 6^3 =$ όγκος κύβου με ακμή 6
και ο κύβος είναι σύμβολο της γης

3) $\left. \begin{array}{l} 6 : 6 = 1 \\ 6 : 3 = 2 \\ 6 : 2 = 3 \end{array} \right\}$ και $1+2+3 = 6$, και το εμβαδόν του ορθογωνίου τριγώνου με
πλευρές 3, 4, 5 είναι : $E = \frac{3 \cdot 4}{2} = 6$

κάθε 7 ημέρες έχει νέα φάση η σελήνη

7 ημέρες η εβδομάδα σήμερα κ.λ.π.

7 αστέρες έχει ο αστερισμός της Μεγάλης αρκτου

την 7^η ημέρα του μηνός Θαργηλιώνος εγεννήθη Ο Απόλλων , θεός του φωτός

η επτάχορδη λύρα είναι σύμβολο του Απόλλωνος

7 είναι τα ορατα ουράνια σώματα. κ. λ. π.

<< Η φύσις δι' επτά ετών , η μηνών, η ημερών , πλείστα των πραγμάτων τελειοι η μεταβάλλει >>
δίδασκαν

Αλλά και στην Καινή Διαθήκη αναφέρεται ο αριθμός 7 , όπως το γεγονός της θεραπείας μια
γυναίκας με 7 δαιμόνια από τον Ιησού , καθώς και το θαύμα με τους 2 ιχθύς και τους 5 άρτους
από τον Ιησού .....

Σήμερα χρησιμοποιούμε τις εκφράσεις : επτάψυχος

Η ονομασία επτά προέρχεται από την λέξη σεπτός που σημαίνει ιερός (Το σ της λέξεως σεπτός
κατηργήθη και στην θέση του έχει παραμείνει η δασεία)

Για τον αριθμό τρία :

Ο Αριστοτέλης (που ήταν μαθητής του Πλάτωνος) στο 1^ο βιβλίο της φυσικής του 286^ο γράφει

<< ....το πάν και τα πάντα τοίς τρισίν ώρισται.....>> που σημαίνει ότι το πάν και τα πάντα
ορίζονται από τον αιθμό τρία .....και συνεχίζει :

Created with

 nitroPDF professional

Download this free trial online at nitropdf.com/professional

<<: .... αλλά ισχυρίζονται (Δηλαδή οι Πυθαγόρειοι) ότι από αυτόν (τον αριθμό τρία) έχουν την συστασή των αι αισθητάι ουσίαι.....>>

Αυτό ακριβώς διδάσκει σήμερα η επιστήμη , ότι κάθε υλικο σώμα αποτελείται από τα άτομα της ύλης που έχουν τρία συστατικά : Πρωτόνια - Νετρόνια - Ηλεκτρόνια !!!

Πολλές Ελληνικές πόλεις της Ν.Ιταλίας απέκτησαν ευημερία διότι διοικήθησαν από άρχοντες που είχαν μαθητεύσει στον Πυθαγόρα. Ένας κάτοικος του Κροτόνα ο Κύλων επειδή δεν εγένετο δεκτός στην σχολή του λόγω κακού χαρακτήρα κατάφερε να με συκοφαντίες να παρασύρει πολλούς κατοίκους της πόλης να επιτεθούν και να φονεύσουν τους περισσότερους από τους μαθητές του Πυθαγόρα, διασώθηκαν μόνον τρεις οι : Άρχιππος - Φιλόλαος - Λύσις.

Ο **Λύσις** επήγε στην Θήβα ίδρυσε μια Πυθαγόρεια σχολή από την οποίαν εβγήκε μια σπουδαία προσωπικότητα της εποχής του ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

Ο **Φιλόλαος** ήλθε στην ΑΘΗΝΑ , ίδρυσε σχολείο και συνέχισε τις διδασκαλίες του Πυθαγόρα Στην σχολή του είχε φοιτήσει η μητέρα του ΠΛΑΤΩΝΑ και έτσι είχε την τύχη ο Πλάτων να αποκτήσει τις πολλές γνώσεις που ο ίδιος τις συνέχισε να παραδίδει στην σχολή του την <Ακαδημία >> διατηρώντας το όνομα του αιώνια και τα βιβλία του χρήσιμα στην ανθρωπότητα για 2500 χρόνια . Ο Θεϊκός Πυθαγόρας άφησε άξιους μαθητές για να μορφώνουν τον κόσμο μέχρι σήμερα

Ο όρκος που έδιναν οι μαθητές του Πυθαγόρα όπως αναφέρει ο Ιάμβλιχος είναι :

<< ΟΥ ΜΑ ΑΜΕΤΕΡΑ ΓΕΝΝΕΑ ΠΑΡΑΔΟΝΤΑ ΤΕΤΡΑΚΤΥΝ
ΠΑΓΑΝ ΑΕΝΑΟΥ ΦΥΣΕΩΣ ΡΙΖΩΜΑ Τ'ΕΧΟΥΣΑΝ >>

που σημαίνει :

(**Ορκίζομαι**) σε αυτόν που έδωσε στην δική μας γενεά την **τετρακτύν πηγήν της Αιωνίου φύσεως.**

Για την **ιερά τετρακτύν** όπου ορκίζοντο, ο Πλουταρχος γράφει :

« **Η** δε καλουμένη τετρακτίς , τα έξ και τριάκοντα , μέγιστος ήν όρκος , ως τεθρύληται , και κόσμος ωνόμασται , τεσσάρων μεν αρτίων των πρώτων , τεσσάρων δε των περισσών είς ταυτό συντεθεμένων , αποτελούμενος >> Πλουτάρχου , Περί Ίσιδος και Οσίριδος 382 C

Που σημαίνει :

Η δε καλουμένη **τετρακτύς** , ο αριθμός **36** , που είναι μέγιστος όρκος και έχει ονομαστεί : κόσμος , προκύπτει από το άθροισμα των τεσσάρων πρώτων άρτιων και τεσσάρων πρώτων περιττών αριθμών : $(1+3+5+7) + (2+4+6+8) = 36$

Γιατί αυτός ο αριθμός είναι ιερός και οι άνθρωποι ορκίζονται σε αυτόν ?

Διότι ο αριθμός 36 προκύπτει από το άθροισμα των 9 συζύγων του Διός

(Μήτηρ - Θέμις - Ευρυνομή - Δήμητρα - Μνημοσύνη - Λητώ - Μαία - Σεμέλη - Ήρα) και των 27 τέκνων που απέκτησε (Αθήνα , Ήβη , Άρη , Ειληθυία , Διόνυσος , Ερμή , Άρτεμη , Απόλλων , Περσεφόνη , 9 Μούσες , 3 Χάριτες , 3 Ωρες , 3 Μοίρες)

Όλα αυτά βέβαια συμβολίζουν έννοιες : όπως η Αθήνα την λογικήν , είτε φυσικά φαινόμενα όπως η Δήμητρα την εύφορη γήν , είτε ουράνια σώματα όπως η Άρτεμις συμβολίζει την Σελήνη και ο Απόλλων τον Ήλιον , κ.λ.π. οπότε ο αριθμός 36 είναι ιερός - Θεϊκός αριθμός αφού δείχνει την δημιουργία του κόσμου !!! Δηλαδή δίνοντας όρκο στην ιερά τετρακτύν ορκίζοντο στον δημιουργό του κόσμου , στον Θεό ...

Created with

Άλλες δύο τετρακτύες είναι :

1. το άθροισμα των 4 πρώτων αριθμών 2. αλλά το 10 συμβολίζει το Σύμπαν.

2. Τα 4 στοιχεία από τα οποία είναι κατασκευασμένος ο κόσμος γύρω μας τα

Γή , Ύδωρ , Αήρ , Πύρ

Για τη ιερότητα του αριθμού 4 έχουμε πολλές αναφορές όπως :

Και τούτων μὲν μεθετέον , τα δε γεγονότα νύν τῷ λόγω γένη διανείμωμεν εἰς πύρ και γήν και ὕδωρ και ἀέρα ... (Πλάτωνας Τίμαιος 55D)

αλλά και στα ορφικά κείμενα αναφέρεται ότι ο κόσμος στηρίζεται σε 4 κίονες
...Κόσμον τε μέρη τετρακίονας αὐδῶ ... (Ὕμνος προς Μουσαίων .)

Υπάρχουν συνολικά ένδεκα έννοιες που συμβολίζει η τετρακτύς, όπως αναφέρει ο Θέων ο Σμυρναίος

Στον Πυθαγόρα οφείλεται η ανακάλυψη των μουσικών φθόγγων (νότες) της μουσικής χρησιμοποιώντας ένα μονόχονδρο και ακούγοντας τους διάφορους παλμούς ανάλογα με το εκάστοτε μήκος της χορδής.

Σύμφωνα με τη Σχολή των Πυθαγόρειων, οι πλανήτες καθώς περιστρέφονται παράγουν διάφορους μουσικούς ήχους που δεν τους ακούμε. Επειδή κάθε σώμα που κινείται παράγει ήχους - θόρυβο , άρα και οι πλανήτες αφού κινούνται !!!

Αυτό το σύνολο των μουσικών ήχων λέγεται «αρμονία των σφαιρών». Η μουσική για τον Πυθαγόρα ήταν πάνω απ' όλα μια μαθηματική επιστήμη η ουσία της οποίας ήταν ο αριθμός και η ομορφιά της, η έκφραση των αρμονικών σχέσεων των αριθμών. Η μουσική ήταν επίσης η εικόνα της ουράνιας αρμονίας, οι αρμονικές σχέσεις των αριθμών μεταφέρονταν στους πλανήτες. Καθώς λέει ο Πλάτωνας, η αστρονομία και η μουσική είναι αδελφές επιστήμες. (Όπως τα μάτια μας φτιάχτηκαν για την αστρονομία, έτσι και τα αυτιά μας φτιάχτηκαν για τη μουσική). Ο Πλίνιος λέει ότι ο Πυθαγόρας ονόμαζε την απόσταση από τη Γη στη Σελήνη ένα τόνο, την απόσταση από τη Σελήνη στον Ερμή, ένα ημιτόνιο, από την Αφροδίτη στον Ήλιο ένα τόνο και μισό, κλπ. Ο Αριστείδης λέει ότι η δια πασών (όγδοη), εκφράζει την αρμονική κίνηση των πλανητών. Τέλος, ο Νικόμαχος, υποστηρίζει ότι τα ονόματα των επτά μουσικών φθόγγων πήραν την ονομασία τους από τους επτά πλανήτες και τη θέση τους προς τη Γη. Κατά άλλη εκδοχή από τις ονομασίες των δακτύλων του χεριού που παίζουν τις χορδές στο οκτάχορδο.

Η Πυθαγόρειος μουσική κλίμαξ περιέχει οκτώ φθόγγους και επτά μουσικά διαστήματα . Ο οξύτερος τόνος ονομάζεται νήτη και ο βαρύτερος υπάτη

Κρόνος Δίας Άρης Ήλιος Ερμής Αφροδίτη Σελήνη

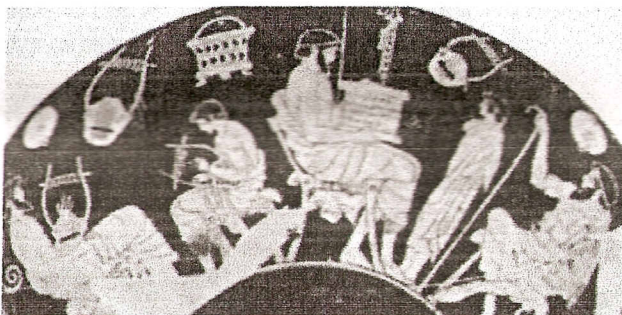
Υπάτη - παρυπάτη - λχανός - μέση παράμεση - Τρίτη - παρανήτη - νήτη

Τη	τα	τε	τω	τη	τα	τω	τη
Ντο	ρε	μι	φα	σολ	λα	σι	ντο

(Υπάτη = υψηλή = η ευρισκόμενη μακριά – ο Κρόνος είναι ο μακρύτερα ορατός πλανήτης)

αξίωμα : ύπατος = ο ανώτερος

(Νήτη = χαμηλό = κοντινό – η Σελήνη είναι πλησιέστερα στην Γή από τα άλλα ουράνια σώματα)

Η κίνηση του σύμπαντος και αυτή της ανθρώπινης ψυχής βασίζονται στις ίδιες αρμονικές αναλογίες αριθμών. Συνεπώς, η μουσική με την αριθμητική της αρχή αποτελεί απεικόνιση της τάξης του σύμπαντος, **Ηφαιστειακή** καλλιέργεια των ανθρώπων
εργάζονται εάν PDF φτε ωραίος εικόνες -
επιπλέον, η κλίμακα ακούει ωραίους μουσικούς
ρυθμούς γιατί η μουσική ήταν κίβριο
μάθημα στην σχολή του.

